

نگاهی بر وضعیت صنعت

فرش دستباف

هنر ماندگار سرزمین کهن ایرانیان

معاونت بررسی های اقتصادی
اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی تهران

تهیه کننده: فاطمه علیزاده آغاسمعیلی

معاونت بررسی های اقتصادی

اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی تهران

مهر ۱۴۰۲

استفاده از مطالب این گزارش با ذکر منبع بلامانع است.

مقدمه

فرش دستباف ریشه در تاریخ تمدن و فرهنگ ایران زمین داشته و برخلاف دیگر صنایع دستی ایرانی، توسط گروه عظیمی از مردم در پراکندگی جغرافیایی گسترده‌ای در کشور و در میان اقوام و خرده فرهنگ‌های مختلف ایران تولید می‌شود و به همین علت شاخصه فرهنگی این سرزمین در دنیاست. فرش ایران یک کالای صرفاً صنعتی نیست بلکه کالایی فرهنگی است که پیشینه تاریخی و هنری را در پشت سر خود دارد.

قالی پازیریک قدیمی‌ترین فرش موجود در دنیا است که در سال ۱۹۴۹ میلادی توسط سرگی رودنکو، باستان‌شناس روس در دره پازیریک در کنار اشیای باستانی دیگری کشف شده و دارای طرح و نقشی شبیه نقوش اصیل هخامنشی است. هنر فرش‌بافی از همان زمان نسل به نسل در ایران توسعه پیدا کرده و در داخل و خارج از کشور در طول تاریخ، فرش ایران آینه تمام‌نمای هنر و صنعت قوم‌ها و قبیله‌های مختلف ایرانی بوده و هر شهر و روستا نقشه‌ها، رنگ‌آمیزی و تکنیک بافت منحصر به خود را داشته‌اند. فرش ایران همواره پیام‌آور فرهنگ، هنر این مرزوبوم بوده و شکوه طبیعت را به خانه مصرف‌کنندگان هدیه می‌کند.

صنعت فرش دستباف گستره‌ای از اقشار، قومیت‌ها، هنرمندان، بازرگانان، کارآفرینان و دانش‌پژوهان را دربرگرفته و همه خانوارهای ایرانی به داشتن فرش دستباف تمایل دارند که شایسته است همگی با عزمی راسخ و تلاشی مستمر به دنبال حفظ و اعتلای آن به‌عنوان «هنر جاویدان سرزمین کهن ایران» باشند تا دگربار با نگاهی نو و نگرشی علمی، فرش را با نام ایران و ایران را با فرش در تمام دنیا بازناسند. لذا در این گزارش سعی بر این است ضمن شناخت وضعیت جهانی فرش دستبافت، جایگاه ایران و چالش‌های موجود در این بازار مورد بررسی قرار گیرد.

سابقه تاریخی فرش دستباف

فرش به‌عنوان یکی از دستاوردهای مردم، خود یک فرهنگ می‌باشد که با هنرهای دیگر مانند مینیاتور، طراحی، تشعیر و تهذیب، خاتم کاری، رنگرزی، کاشی‌کاری و غیره ترکیب شده و باعث تکامل و توسعه این هنر اصیل گردیده است. بخش عمده‌ای از هنر و تمدن ایران مدیون فرش است و یکی از بهترین راه‌ها و ابزارهای انتقال فرهنگ اصیل ایران به دیگر جوامع می‌باشد.

مطابق گزارش مرکز ملی فرش ایران، بر اساس روایات شاهنامه، آغاز رشتن و بافتن به زمان تهمورث یعنی زمان پیشدادیان بازمی‌گردد. در تاریخ طبری نیز از فرش‌هایی که با مو و پشم حیوانات در این دوره بافته شده سخن به میان آمده است. قدیمی‌ترین نشانه از هنر قالی‌بافی به عصر مفرغ بازمی‌گردد این نشانه یک کارکرد قالبی است که از گورهای عهد مفرغ ترکمنستان و شمال ایران یافت شده است.

تصویر ۱. قالی پازیریک قدیمی‌ترین قالی جهان

دوره صفویه به دوره اوج رشد و شکوفایی هنر قالی‌بافی معروف بوده و توجه ویژه‌ای به کلیه هنرهای دستی از قبیل قالی‌بافی شده است. در

دوران صفوی پس از عصر جدید ارتباطات ایران با اروپا، بازار اروپا که کم‌وبیش با فرش ترکی آشنا بود، کم‌کم با فرش ایرانی آشنا شد و آن را جایگزین فرش ترکی در بسیار از کاخ‌ها و تالارهای اشراف کرد. این دوره را می‌توان یکی از مهم‌ترین و مفیدترین دوره‌های تاریخی در نظر گرفت. افزایش رو به رشد هنر فرش بافی را می‌توان مدیون این دوره از تاریخ بود چراکه اکثر قالی‌های بافته شده ارزشمند موجود در موزه‌های امروزی، هنر دست اساتید بزرگ دوره صفویه می‌باشد. فرش‌های نفیس این دوران به بیش از سه هزار تخته تخمین زده شده است. در دوره قاجار اروپا و آمریکا تقاضا برای خرید فرش ایران را افزایش داده و شرکت‌های چند ملیتی فرش در ظاهر برای تشویق به صادرات و در واقع برای سودجویی کشورهای استعمارطلب تاسیس شد. در دوران پهلوی نظم و بهداشت کارگاه‌ها ارتقا یافته و دستگاه فرش ماشینی نیز وارد ایران شد. پس از انحلال موسسه قالی ایران، شرکت سهامی فرش ایران تاسیس شد و مرکز صنایع دستی، انجمن دوستداران فرش ایران و موزه فرش دایر گردید. پس از انقلاب اسلامی بر پایه مصوبه سال ۱۳۸۲ شورای عالی اداری «مرکز ملی فرش ایران» برای ساماندهی و یکپارچگی

وضعیت کمی و کیفی تولید و عرضه فرش دستباف بنیان نهاده شد. هدف این مرکز، معرفی جایگاه ارزشمند فرش دستباف ایران، حمایت از بافندگان و توسعه صادرات این محصول با ارزش است.

تصویر ۱، طبق اسناد تاریخی قدیمی‌ترین فرش جهان با نام قالی پازیریک اثری ایرانی است و برخی آن را متعلق به دوره هخامنشی و برخی هم آن را متعلق به دوره مادها و پارت‌ها می‌دانند. اما همچنان درباره تاریخچه حقیقی این فرش نظریه‌های متفاوتی ارائه شده‌است. قالی پازیریک در حال حاضر در کشور روسیه و در شهر سن پترزبورگ، در موزه آرمیتاژ نگهداری می‌شود.

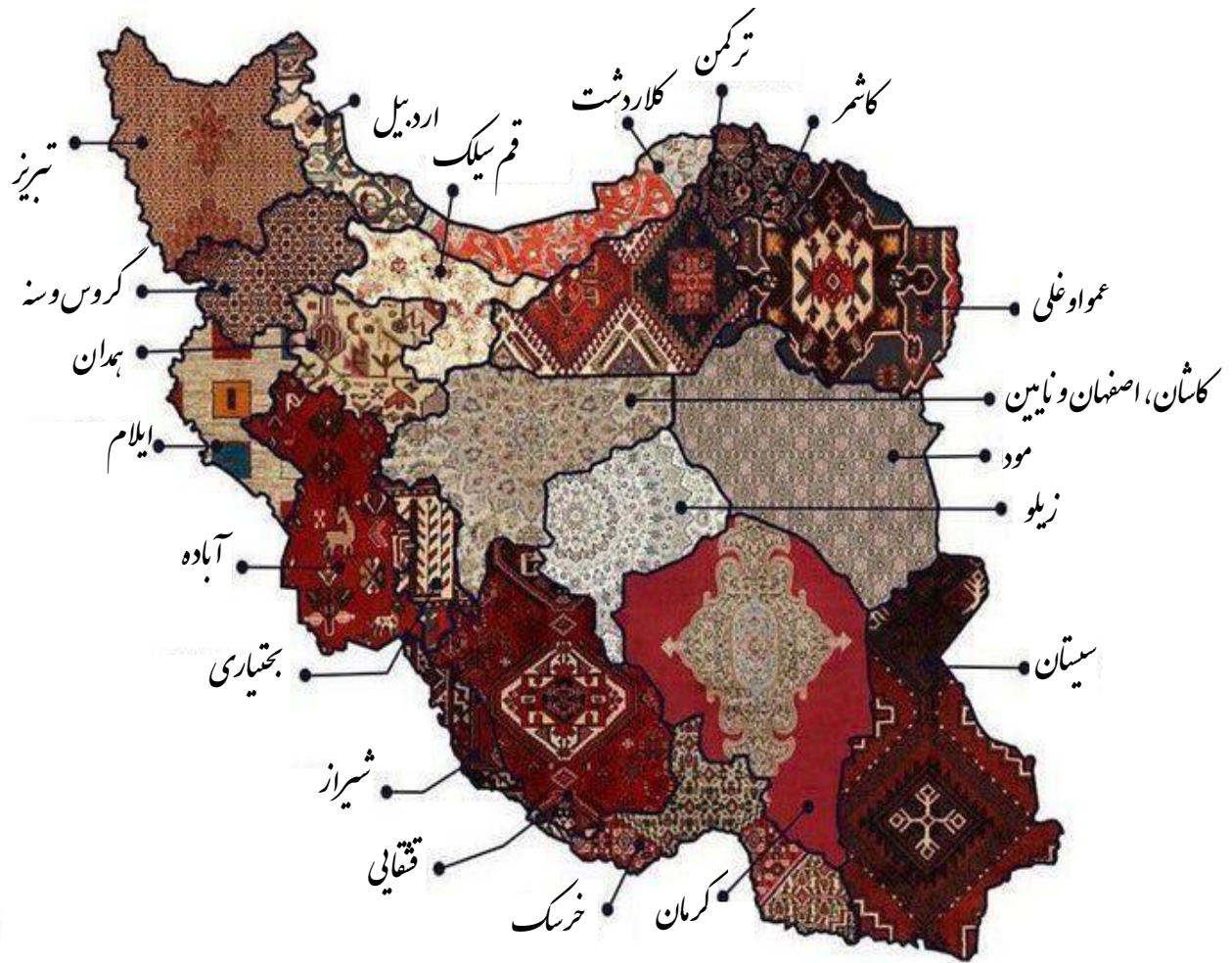
فرش مناطق

زیبایی سحرانگیز رنگ و نقش دست‌بافته‌های سرزمین ایران به‌گونه‌ای است که می‌توان گفت والاترین جایگاه را در میان هنرهای مردمی داراست. حضور و بقای دست‌بافته‌ها در گذار تاریخ فلات ایران همواره تجلی‌گر بخشی از فرهنگ و هنر ساکنان روستاها، شهرها و مردمان عشایر و قبایل آن محسوب می‌گردد. پراکندگی جغرافیایی این هنر در گذشته و حال قابل توجه و تامل است. در هریک از مناطق با شیوه و روش خاص خود و با تکیه بر ویژگی‌های کاربردی دست‌بافته‌ها، سعی بر خلق زیبایی دارند.

رنگ و نقش در هریک از مناطق، ویژگی بومی و خاص خویش را یافته که در کنار ویژگی‌های فنی خاص هر منطقه، امکان شناخت و تمیز دست‌بافته‌ها از یکدیگر را به‌وجود می‌آورد. تنوع طرح و نقش دست‌بافته‌های ایرانی به حدی است که آن را قوی‌ترین و محکم‌ترین عامل اعتبار هنری این آثار می‌شمارند. به‌طور کلی هرچند که فرش ایران از تنوع بالایی برخوردار است اما فرش‌های هر منطقه‌ی کوچک و بزرگ جغرافیای ایران به تفکیک قابل تمییز و شناسایی است. این قابلیت نیز به دلیل تنوع اقوام و تنوع انتخاب آن‌ها در همه زمینه‌ها اعم از اندازه، نقوش، رنگ، جنس الیاف؛ شیوه بافت و حتی نوع کاربرد این دست‌بافته‌هاست. لذا فرش ایران در عین حال که کاملاً از فرش سایر کشورها متفاوت بوده و هویت، اصالت و پشتوانه‌ی تاریخی ایرانی دارد، در هر منطقه‌ی تولیدی خود نیز این ویژگی را حفظ کرده و موجب هویت‌بخشی به تک تک مناطق تولیدکننده فرش گشته است و به همین دلیل برای خبرگان به وضوح روشن است که یک فرش مشخصاً از کدام استان و شهر یا روستا برخاسته و با فرشی دیگر از منطقه‌ای دیگر چه تفاوت‌هایی دارد.

هر منطقه با توجه به شرایط محیطی، منابع در دسترس، میزان توانایی، باورها و اعتقادات و... نقش، رنگ، مواد اولیه، شیوه بافت و اندازه‌های خاصی را انتخاب کرده که از ابتدا ثابت مانده یا در گذر زمان با تغییراتی همراه بوده

است. اما به هر حال در مدت زمان طولانی مورد استفاده قرار گرفته و به‌عنوان وجه تمایز فرش آن منطقه با مناطق دیگر درآمده است و به همین دلیل می‌توان ادعا کرد که فرش آن منطقه دارای هویت و شناسنامه است.

تصویر ۲. جغرافیای بافندگی فرش ایران

(عناوین فرش‌های هر استان بر اساس اظهارات انجمن علمی فرش نگاشته شده است)

جایگاه فرش دستباف در اقتصاد ملی

نقش فرش دستباف ایرانی در اقتصاد ایران به خصوص خانوارهای روستایی قدمت دیرینه‌ای دارد. از آنجا که هزینه مواد اولیه تنها ۲۰ درصد از مبلغ فرش را تشکیل می‌دهد و ۸۰ درصد مابقی هزینه طرح، برند و کار است، فرش به‌عنوان محصولی با ارزش‌افزوده نسبتاً بالا که می‌تواند به تقویت اقتصاد ملی کمک کند، معرفی می‌گردد. به‌منظور شناخت واقعی از جایگاه فرش دستباف در اقتصاد ملی، وضعیت فرش دستباف بر اساس دو شاخص تولید و تجارت مورد بررسی قرار می‌گیرد.

– تولید

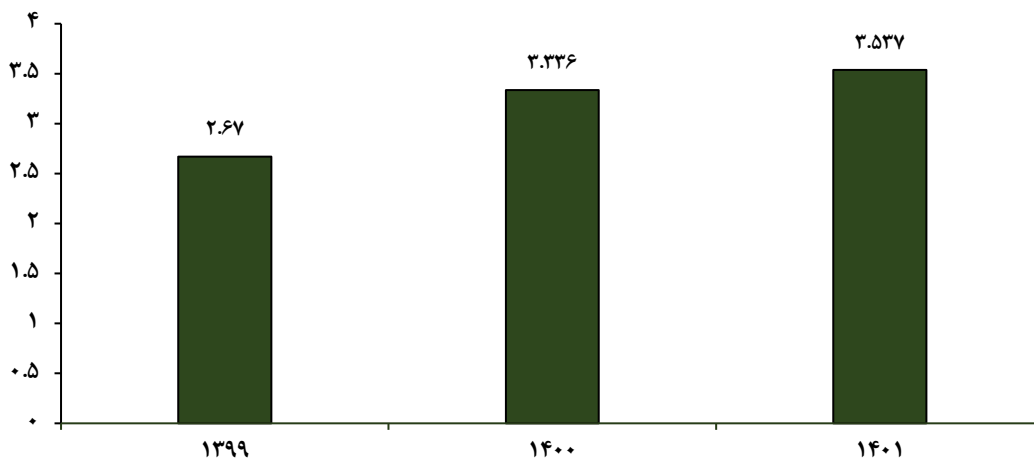
فرش دستباف با توجه به نیاز نسبی اندک به سرمایه و امکانات، از صناعی به شمار می‌رود که نقشی اساسی در اشتغال‌زایی و تامین نیاز اقتصاد خانواده‌ها دارد و می‌تواند به‌عنوان یکی از راهبردهای اشتغال‌زایی، خروج از فقر و توسعه روستایی مدنظر قرار گیرد. جهان امروز دنیای رقابت اقتصادی است. یکی از روش‌های دستیابی به رقابت‌پذیری، توان پاسخگویی به خواسته‌های بازار است. در عصر حاضر دغدغه داشتن مشتری، مهم‌ترین عامل موفقیت هر شرکتی است. اولویت اصلی در هر شرکتی باید جلب و حفظ مشتری باشد و ناکامی در تحقق بخشیدن به این امر به معنی از دست دادن سود، رشد نکردن، از دست دادن شغل و سرانجام کسب‌وکار است. بنابراین در فضای رقابت شدید، مشتری محور نبودن یک خطر بزرگ برای شرکت به حساب می‌آید. از آنجایی که نظام فعلی تولید و توزیع فرش دستباف مبتنی بر تولید کالا و روانه کردن آن به بازارها معمولاً بدون توجه به سلايق مشتریان است که در اصطلاح به آن نظام فشاری گفته می‌شود، پیامدهای این نظام نه تنها موجب می‌شود بابت تولید این کالا متحمل هزینه‌های مالی و غیرمالی زیادی شویم بلکه این بی‌توجهی به سلیقه و خواست مشتری باعث می‌گردد که سهم خود را در بازار از دست بدهیم و تقاضا کاهش یابد.

بازار فرش دستباف به جهت قیمت بالا از وضعیت چندان مناسبی برخوردار نیست. از طرف دیگر وجود جانشینی قوی به لحاظ قیمت برای این کالا، یعنی فرش ماشینی، موجب شده است که بازار فرش دستباف بیشتر از گذشته تضعیف گردد. از سوی دیگر ویژگی‌های مهم دیگری همچون نقش‌های مشتری‌پسند، قیمت پایین، تنوع بسیار زیاد آن و بهبود کیفیت، فرش ماشینی را بیشتر از گذشته جذاب نموده است.

از ویژگی‌های صنعت فرش این است که عمده تولید فرش دستباف در کشور، برای صادرات تولید می‌شود. بر اساس اعلام مرکز ملی فرش ایران ۷۰ درصد تولید فرش دستباف صادر می‌شود. با عنایت به این مطلب با ایجاد رکود در بازار جهانی و یا کاهش در سهم ایران، تولید داخل با مشکل مواجه شده و شاغلان این صنعت دچار معضل بیکاری

می‌شوند. یکی از راه‌های برون‌رفت از وضعیت مذکور، خلاقیت و نوآوری در تولید فرش دستباف متناسب با نیاز و سلیقه‌های متفاوت مشتریان و همچنین توسعه و گسترش بازارهای هدف است.

بر اساس آمار دریافتی از مرکز ملی فرش ایران تولید فرش دستباف ایران در سال ۱۴۰۱ روبه رشد بوده و حدود ۳.۵۷۳ میلیون متر مربع فرش دستباف تولید شده است که نسبت به سال ۱۴۰۰، رشدی حدود ۶ درصد را تجربه کرده است.

نمودار ۱. آمار تولید فرش دستباف ایران طی سال‌های ۱۳۹۹ تا ۱۴۰۱ - میلیون متر مربع

منبع: مرکز ملی فرش ایران

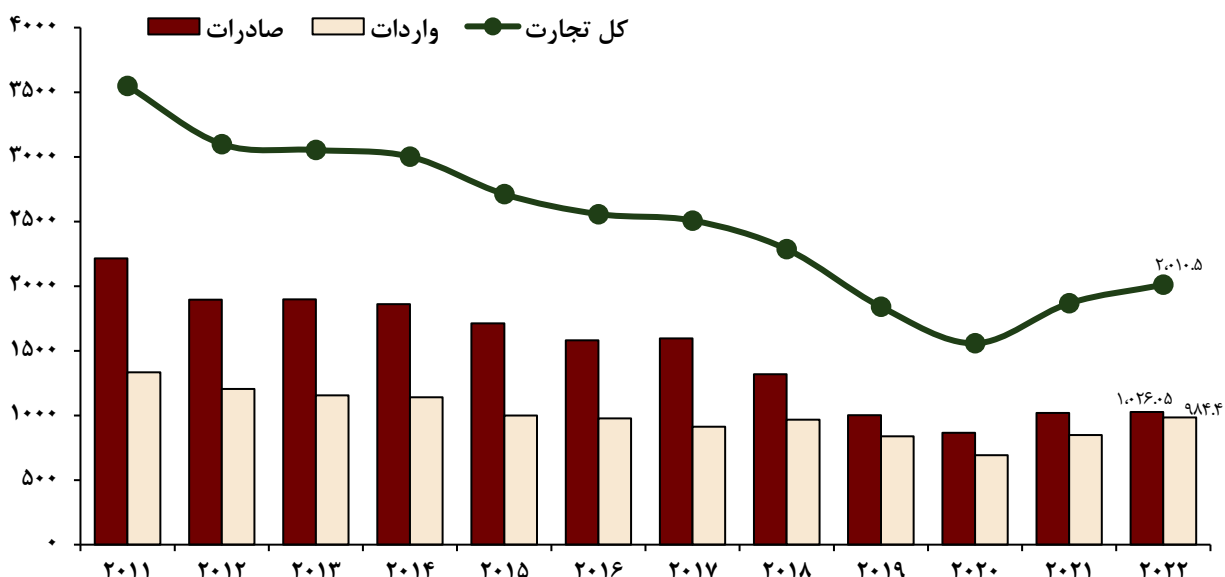
– تجارت فرش در جهان

طی سال‌های ۲۰۱۱ تا سال ۲۰۲۲، روند عمومی صادرات جهانی فرش دستباف ذیل کد تعرفه ۵۷۰۱، نزولی بوده و میانگین رشد سالانه طی این بازه زمانی، منفی ۶.۸ درصد است.

بر اساس نمودار ۲، کمترین رقم صادرات ۸۶۴.۳ میلیون دلار و مربوط به سال ۲۰۲۰ است. که کمتر از نصف سال ۲۰۱۱ است. در سال ۲۰۲۲، میزان صادرات فرش دستباف به ۱۰۲۶ میلیون دلار رسید که نسبت به سال ۲۰۲۱ رشد بسیار اندک و نزدیک به ۱ درصد را تجربه کرده است.

واردات جهانی فرش نیز طی سال‌های مورد بررسی روند نزولی با شیب ملایم را طی کرده و در سال ۲۰۲۲ رقم آن به ۹۸۴ میلیون دلار رسیده است. میانگین رشد سالانه واردات منفی ۲.۷ درصد بوده است.

بررسی‌های آماری و عددی در زمینه تجارت جهانی فرش دستباف نشان‌دهنده این موضوع است که در سال‌های اخیر کشورهای صادرکننده فرش دستباف کاهش نسبی فروش و رکود صادرات را داشته‌اند و این کاهش برای کشور ایران که زمانی مهم‌ترین کشور صادرکننده فرش دستباف (هم از نظر وزنی و هم از نظر ارزشی) بود بیشتر قابل لمس است.

نمودار ۲. میزان تجارت فرش دستباف در جهان طی سال‌های ۲۰۱۱ تا ۲۰۲۲ - میلیون دلار

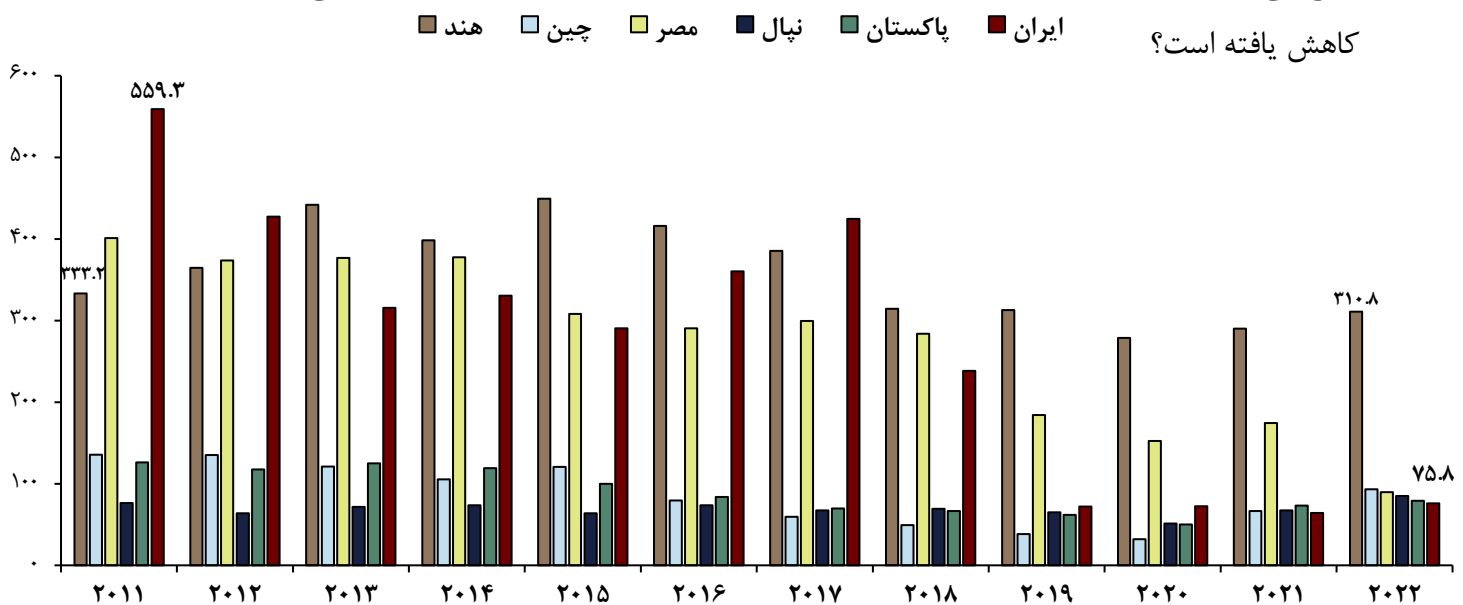
منبع: ITC

صادرات فرش دستباف در جهان

بر اساس آمار سازمان تجارت جهانی طی سال‌های ۲۰۱۱ تا ۲۰۲۲ در بازار تجارت جهانی فرش دستباف به صورت میانگین بیش از ۱۵۰ کشور صادرکننده وجود دارد. طی سال ۲۰۲۲، کشورهای هند با ۳۱۰ میلیون دلار و سهم حدود ۳۰.۳ درصد از کل صادرات فرش، چین با ۹۳.۱ میلیون دلار و سهم حدود ۹.۱ درصد از کل صادرات فرش و مصر با ۸۹.۸ میلیون دلار با سهم حدود ۸.۸ درصد از کل صادرات سه کشور عمده در صادرات فرش دستباف

طی سال‌های مزبور بوده‌اند. پس از این کشورها نپال با سهم حدود ۸.۳ درصد، پاکستان با سهم حدود ۷.۷ درصد و ایران با سهم ۷.۴ درصد از کل صادرات فرش دستباف جهان در رتبه‌های بعدی قرار می‌گیرند. ۷۱.۵ درصد از کل صادرات فرش دستباف جهان توسط این شش کشور تامین می‌شود.

آمارها حاکی از این است که ایران در سال ۲۰۱۱، حدود ۲۵.۵ درصد از عرضه فرش دستباف در بازارهای جهانی را به خود اختصاص داده که بیشترین متوسط سهم سالیانه جهانی از بازار فرش را در دوره ۲۰۱۱-۲۰۲۲ دارا بوده است. سهم ایران از صادرات فرش دستباف در دوره ۲۰۱۱-۲۰۲۲ کاهش یافته و از ۲۵.۵ درصد به ۷.۴ درصد رسیده است. برعکس سهم رقبای ایران از جمله هند، چین، نپال و پاکستان در حال افزایش بوده است. به نحوی که کشور هند توانسته است سهم خود را از ۱۵ درصد در سال ۲۰۱۱ به ۳۰.۳ درصد در سال ۲۰۲۲ افزایش دهد و این امر می‌تواند زنگ خطری برای صنعت فرش دستباف ایران باشد. البته باید عنوان نمود که صادرات هند تغییر قابل توجهی نداشته و دلیل افزایش سهم هند از بازار صادرات جهانی، کاهش قابل توجه صادرات ایران بوده است. با توجه به اینکه همزمان با کاهش صادرات ایران، صادرات جهانی نیز با رکود مواجه شده است این سوال مطرح می‌شود که آیا تقاضای جهانی برای فرش

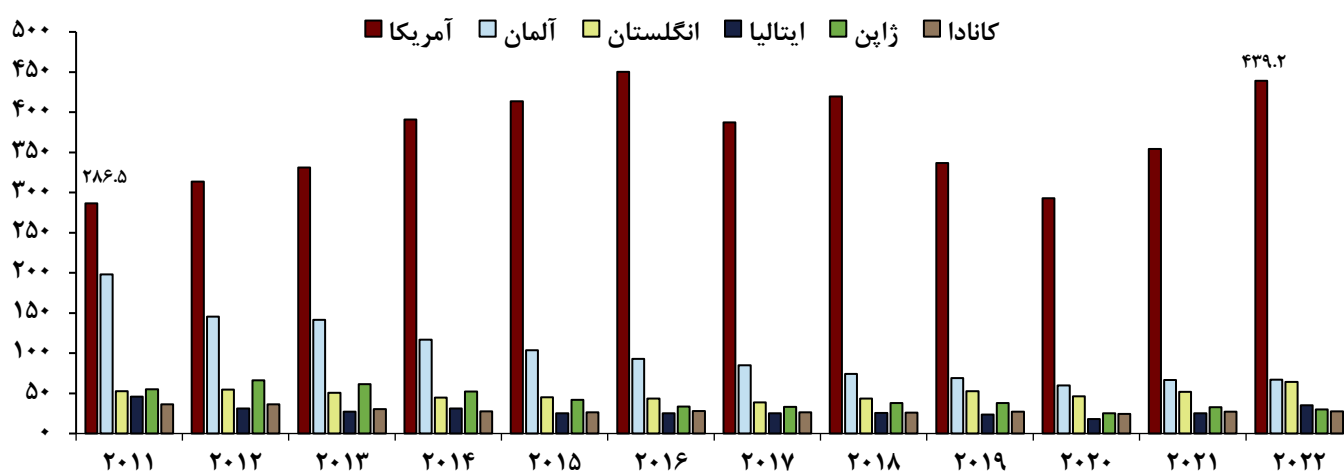

نمودار ۳. صادرات فرش دستباف کشورهای منتخب طی سال‌های ۲۰۱۱ تا ۲۰۲۲ - میلیون دلار

منبع: ITC

واردات فرش دستباف در جهان

در بررسی ساختار روند واردات جهانی فرش دستباف در چند سال اخیر، چهار کشور آمریکا، آلمان، انگلیس و ژاپن به عنوان مهم‌ترین واردکنندگان فرش دستباف در جهان معرفی شده‌اند. در سال ۲۰۲۲ آمریکا به تنهایی بیش از ۴۴ درصد بازار (۴۳۹ میلیون دلار) را در اختیار گرفته است. دو کشور آمریکا و آلمان بیش از ۵۰ درصد بازار را به خود اختصاص داده‌اند. کشورهای انگلستان با سهم حدود ۶.۸ درصد، ایتالیا با سهم حدود ۳.۶ درصد، ژاپن با سهم حدود ۳ درصد و کانادا با سهم حدود ۲.۸ درصد به ترتیب عمده واردکنندگان فرش دستباف هستند که فرش را عمدتاً با هدف مصرف داخلی یا صادرات مجدد وارد می‌کنند. این شش کشور جمعاً بیش از ۶۷ درصد کل تقاضای جهانی را تشکیل می‌دهند.

نمودار ۴. واردات فرش دستباف کشورهای منتخب طی سال‌های ۲۰۱۱ تا ۲۰۲۲ - میلیون دلار

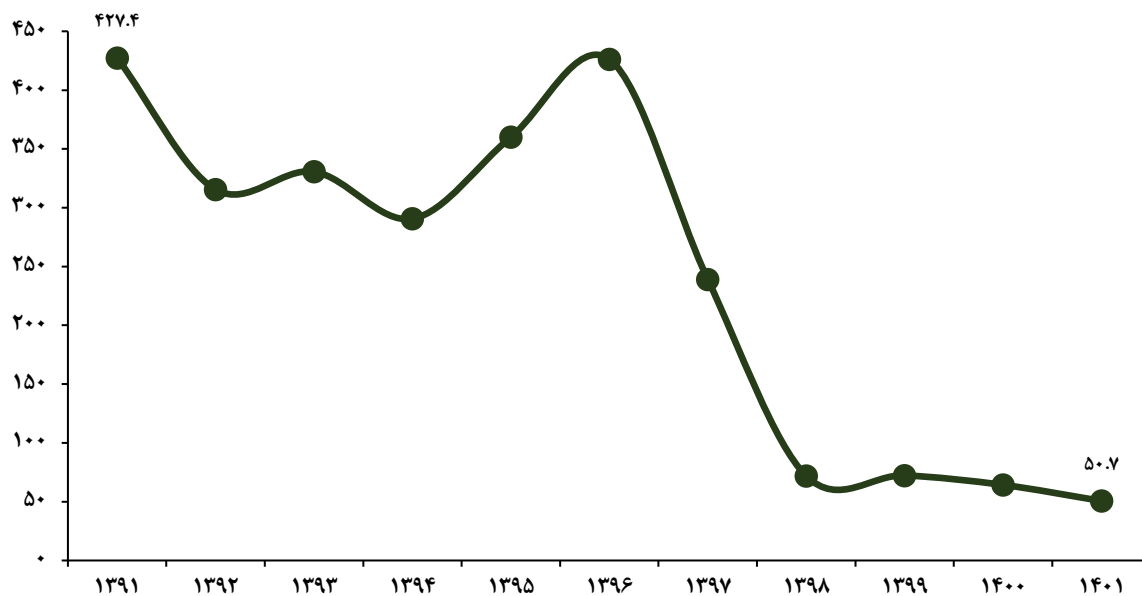
منبع: ITC

صادرات فرش دستباف ایران

بررسی روند صادرات فرش دستباف ایران طی دهه گذشته روند نزولی این محصول را نشان می‌دهد. بر اساس آمار گمرک ارزش صادرات فرش دستباف ایران از ۴۲۷.۳ میلیون دلار در سال ۱۳۹۱ به ۵۰.۷ میلیون دلار در سال ۱۴۰۱ رسیده است. متوسط رشد سالانه ارزش صادرات فرش دستباف ایران به نقاط مختلف جهان طی سال‌های ۱۳۹۱ تا ۱۴۰۱ برابر با منفی ۱۹ درصد بوده است.

سهم صادرات فرش دستباف ایران از کل صادرات غیرنفتی، از ۱.۳ درصد در سال ۱۳۹۱ به ۰.۰۹ درصد در سال ۱۴۰۱ رسیده است.

در بازه زمانی مورد بررسی کمترین رقم صادرات محصول مزبور مربوط به سال ۱۴۰۱ بوده و بیشترین رقم صادرات به سال ۱۳۹۶ اختصاص دارد. آمار حاکی از نابسامانی و تضعیف فرش دستباف ایران در بازار جهانی است. موضوع مهم و تاثیرگذار در روند کاهش سهم جهانی فرش دستباف ایران، نه رکود اقتصادی، بلکه به وجود آمدن رقبای جدید تولیدکننده و تبلیغات جهانی و گاهی توانمندی‌های تولیدی با داشتن هزینه تولید پایین برخی از کشورهای رقیب است. موضوعی که هم‌اکنون هند و پاکستان و نپال و چین از این مزیت نسبی برای تولید در مقابل ایران برخوردارند.

نمودار ۵. صادرات فرش دستباف ایران طی سال‌های ۲۰۱۱ تا ۲۰۲۲ - میلیون دلار

منبع: ITC

واردکنندگان برتر فرش دستباف ایران

براساس آمار گمرک در سال ۱۴۰۱، کشورهای آلمان با سهم حدود ۱۷.۶ درصد، امارات متحده عربی با سهم حدود ۱۷.۲ درصد و کشور چین با سهم حدود ۱۶.۲ درصد و پاکستان با سهم حدود ۶ درصد از ارزش کل صادرات فرش دستباف عمده مقاصد صادراتی این محصول بوده‌اند.

طی همین سال کشورهای چین، استرالیا و هند به ترتیب با سهم حدود ۳.۹ درصد، ۳.۸ درصد و ۳.۷ درصد از ارزش کل صادرات فرش در رتبه‌های بعدی عمده کشورهای صادراتی فرش ایران قرار می‌گیرند.

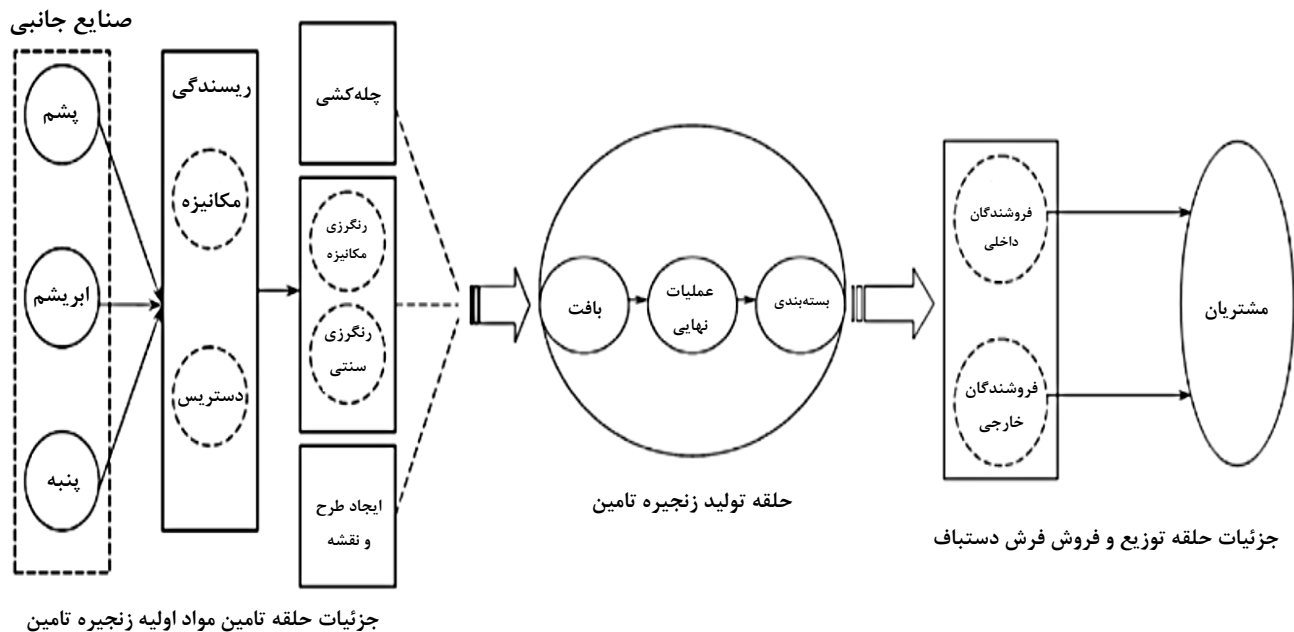
شایان ذکر است ۷۰ درصد فرش دستباف ایران از حیث ارزش به این هفت کشور صادر می‌شود. یکی از بهترین شیوه‌های ارتقای جایگاه فرش ایران در سطح بین‌المللی شناسایی بازارهای هدف این صنعت با هدف توسعه تجارت خارجی و صادرات است. چراکه فراتر از توانمندی‌ها و پتانسیل‌های هر کشور در تولید و صدور کالاها نقش بازارهای صادراتی و بازارهای هدف حائز اهمیت فراوانی است. عدم درک پتانسیل‌های یک کشور و عدم تشخیص بازارهای هدف مناسب، همواره فرصت‌های زیادی را از صادرکنندگان گرفته است.

برخی از کشورهای هدف فرش دستباف ایران مانند آلمان و امارات طی سال‌های گذشته به‌عنوان محلی برای صادرات مجدد فرش‌های دستباف مطرح شده‌اند که بخش زیادی از واردات فرش خود را مجدداً به کشورهای دیگر صادر می‌کنند.

زنجیره تامین فرش دستباف

در اقتصاد امروز دیگر رقابت یک شرکت در برابر یک شرکت دیگر مطرح نیست بلکه رقابت بر سر یک زنجیره با یک زنجیره دیگر است. مدیریت زنجیره تامین از مواردی است که اهمیت بسیار زیادی دارد. در صنعت فرش دستباف، زنجیره تامین را می‌توان از قسمت‌های ابتدایی زنجیره که کشاورز و سپس دامدار است شروع کرده و به قسمت‌های انتهایی آن که عمده‌فروش، خرده فروش و مصرف‌کننده نهایی هستند رسید. مدیریت مناسب این زنجیره می‌تواند باعث ارتقای سودآوری کل زنجیره شود. مدیریت زنجیره تامین مدیریت شبکه‌ای از کسب‌وکارهای بهم پیوسته است که در تدارک نهایی کالاها و خدمات مورد نیاز مشتریان نهایی مشارکت دارند. تقاضای فرش دستباف در دنیا به تاثیر و تاثرات بین عوامل مختلفی مرتبط است که برهم کنش این عوامل، درنهایت، تعیین کننده سطح عملکرد زنجیره تامین در این حوزه از صنعت است. تنها زمانی که محدودیت‌های بازار شناخته شده

باشند، یک واحد می‌تواند به تهیه، استخراج و توسعه استراتژی در جهت پوشش نیازهای زنجیره تامین و در واقع مشتری نهایی اقدام کند.

تصویر ۳. زنجیره تامین فرش دستباف

چالش‌های صنعت فرش دستباف

بر اساس مطالعات صورت گرفته اصلی و نظرات متخصصان این حوزه اصلی‌ترین چالش‌های موجود در صنعت فرش را می‌توان در سه محور تامین مواد اولیه، تولید فرش و توزیع، بازاریابی و فروش طبقه‌بندی کرد:

در محور تامین مواد اولیه؛ خام فروشی مواد اولیه به دلان خارج کشور، استفاده از مواد اولیه نامرغوب و باکیفیت پایین، عدم استفاده از تکنولوژی پیشرفته در تولید مواد اولیه از جمله رنگ و نخ.

در محور تولید فرش؛ بهره‌گیری از محیط غیراستاندارد برای تولید فرش، کم توجهی به حقوق و مزایا و بیمه کارگران شاغل در این صنعت، عدم بهره‌گیری از کارگاه‌های متمرکز، عدم توجه به سلیق و نیازهای مصرف‌کنندگان، عدم دسترسی به اطلاعات و نیازهای بازار، عدم حمایت مادی و معنوی دولت از بافندگان فرش دستباف.

و در محور توزیع، بازاریابی و فروش؛ قانون تعهد ارزی، رویکردهای سنتی بازاریابی، تبلیغات سنتی و عدم انطباق با شیوه‌های تبلیغاتی بازارهای مقصد، عدم رعایت استانداردهای بسته‌بندی و ارسال فرش، مسائل سیاسی و تحریم‌ها را می‌توان نام برد.

منابع

- مرکز پژوهش‌های مجلس (۱۳۹۷). بررسی وضعیت فرش دستباف ایران با تاکید بر فرش دستباف روستایی. معاونت پژوهش‌های زیربنایی و امور تولیدی.
- مرکز ملی فرش ایران.
- گمرک جمهوری اسلامی ایران.

- International Trade Centre (ITC)